

## СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК КЛЮЧ ДО ПОДОЛАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ (на прикладі боротьби с пандемією COVID-19)

На початку 2020 р. людство зіткнулося зі справжнім суспільно-політичним викликом: поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, яке під час брифінгу 11 березня 2020 р. було визнано генеральним директором ВООЗ Тедросом Адханом Гебреєсусом пандемією.

Соціальна відповідальність на державних рівнях, корпоративна соціальна відповідальність та індивідуальна соціальна відповідальність виявилися найефективнішим інструментом у боротьбі з пандемією та її наслідками.

Усвідомлюючи масштаби проблем, які принесла пандемія, уряди країн масово розробляють пільгові податкові режими для їх громадян та шукають шляхи виходу з ситуації, що склалася.

Кожна країна по-різному розставила пріоритети на шляху до зменшення негативних наслідків для бізнесу у зв'язку з коронавірусом:

- у США озвучено намір звільнити мешканців країни від сплати податків на заробітну плату до кінця року та зробити акцент на оподаткуванні соціального страхування і медицини;
- уряд Данії ухвалив рішення про відстрочку на сплату ПДВ;
- Австралія спрямує ресурси на підтримку малого та середнього бізнесу, а також створення пільг для пенсіонерів;
- у Китаї запровадять податкові пільги для медичного приладдя, логістичних та кур'єрських компаній, компаній у сфері транспорту, туризму, готельно-ресторанного сектору, а також виділять кошти на преміювання лікарів та учасників програми по боротьбі з COVID-19;
- Великобританія анонсувала зниження ставок оподаткування, кредитування малого бізнесу, розглядається можливість зниження ПДВ;
- Італія планує запровадити податкові пільги для бізнесу, кредитування малого та середнього бізнесу, виплати компаніям, що втратили понад 25% прибутку, а також виділити кошти для підтримки безробітних громадян;
- у Франції зосереджено увагу на правах працівників та роботодавців;
- у Бельгії компанії отримують відтермінування сплати податків, а власники ресторанного бізнесу чи магазинів, де не продається «необхідний товар» і які закрились у зв'язку з карантинном, мають право на допомогу в розмірі 1200–1600 євро [1].

Що стосується України, то у рамках пом'якшення негативних наслідків, викликаних пандемією вірусу COVID-19, було ухвалено закони № 530-IX та № 533-IX. Законом № 530-IX передбачено створення правового підґрунтя для оперативного здійснення державою комплексу невідкладних заходів для попередження та лікування коронавірусної хвороби (COVID-19), зокрема:

- проведення закупівлі товарів, робіт і послуг, необхідних для цієї мети без застосування процедур, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі»;
- стовідсоткову попередню оплату за такі товари, роботи та послуги;
- звільнення від сплати ввізного мита та ПДВ лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, призначених для запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19);

- контроль з боку Кабінету Міністрів України за цінами на лікарські засоби, товари медичного призначення та соціально значущі товари.

Згідно з указаним законом, запроваджується комплекс правових норм, спрямованих на захист прав фізичних та юридичних осіб під час карантину та обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), а саме:

- можливість роботи вдома для працівників, державних службовців і службовців органів місцевого самоврядування та надання за їх згодою відпустки;
- надання права власникам змінюватися режими роботи органів, закладів, підприємств, установ, організацій, зокрема, щодо прийому та обслуговування фізичних та юридичних осіб із обов'язковим інформуванням населення про це через веб-сайти та інші комунікаційні засоби;
- заборона на скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи (на період карантину та на 30 днів після його відміни);
- заборона на притягнення до адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства, які не змогли виїхати за межі України або не змогли звернутися до територіальних органів/підрозділів Державної міграційної служби України із заявою про продовження строку перебування на території України, у зв'язку із введенням карантинних заходів;
- віднесення юридичного факту введення карантину до форс-мажорних обставин;
- продовження строків отримання та надання адміністративних та інших послуг;
- низка заходів, спрямованих на захист прав та інтересів внутрішньо переміщених осіб, недопущення припинення надання житлових субсидій, реєстрації безробітних тощо;
- заборона на проведення органами державного нагляду (контролю) планових заходів із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності [2].

Законом № 533–ІХ внесено наступні зміни до Податкового кодексу України:

- не застосовуються штрафні санкції за порушення податкового законодавства, вчинені протягом періоду з 1 березня по 30 квітня 2020 р.;
- встановлено мораторій на проведення документальних та фактичних перевірок з 18 березня по 30 квітня 2020 р.;
- подовжено до 1 липня 2020 р. термін подання річної декларації про майновий стан і доходи;
- не нараховується та не сплачується у період з 1 березня р. по 30 квітня 2020 р. плата за землю;
- об'єкти нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб не є об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки з 1 березня по 30 квітня 2020 р.

Законом № 533-ІХ внесено зміни до законів «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про внесення змін до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» та інших законів України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі та послуг, «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі і послуг» [3].

Набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення пенсійних виплат і надання соціальної підтримки окремим категоріям

населення у 2020 році» від 1 квітня 2020 р. № 251. Уряд установив з 1 квітня 2020 р. особам, які отримують пенсію і яким виповнилося 80 років і більше, у яких щомісячний розмір пенсійних виплат з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, сум індексації, щомісячної компенсації у разі втрати годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших доплат до пенсій, встановлених законодавством, не досягає розміру середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески та яка враховується для обчислення пенсії за 2019 рік, щомісячну компенсаційну виплату в розмірі до 500 гривень у межах зазначеного розміру. Щомісячна компенсаційна виплата особам, які отримують пенсію та досягли 80-річного віку після 1 квітня 2020 р., встановлюється і виплачується з дати досягнення зазначеного віку. У разі, коли після встановлення зазначеної вище щомісячної компенсаційної виплати розмір пенсійних виплат не досягає 2600 гривень, таким особам надається доплата до пенсії в сумі, що не вистачає до зазначеного розміру, яка враховується під час подальших перерахунків пенсії.

Також встановлено, що у 2020 р. перерахунок проводиться із застосуванням коефіцієнта збільшення показника середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески, який враховується для обчислення пенсії, в розмірі 1,11, який проводиться з 1 травня 2020 р.

Міністерству соціальної політики та Пенсійному фонду України доручено забезпечити проведення у квітні 2020 р. виплати одноразової грошової допомоги у зв'язку з негативними наслідками поширення на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, у сумі 1000 гривень окремим категоріям населення з числа:

- одержувачів пенсії, розмір пенсійних виплат у яких з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, сум індексації пенсії, щомісячної компенсації у разі втрати годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших доплат до пенсій, встановлених законодавством, не перевищує 5000 гривень станом на 1 квітня 2020 р.;
- одержувачів державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю (крім осіб з їх числа, які одночасно з такою допомогою отримують пенсію у зв'язку з втратою годувальника або державну соціальну допомогу дитині померлого годувальника, передбачену Законом України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю»); одержувачів державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю; одержувачів тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату [4].

Український бізнес проявив високий рівень корпоративної соціальної відповідальності.

Компанія з експрес-доставки документів, вантажів і посилок для фізичних осіб та бізнесу «Нова Пошта» виділила 25 мільйонів гривень на закупівлю матеріалів і обладнання в лікарні Полтавської області та Полтави. Компанія передала мобільний рентгенографічний апарат, апарат УЗД, апарати ШВЛ та інше важливе для порятунку життя обладнання. Також лікарні отримали 20 інфузійних pomp, 8100 респіраторів, 3502 захисних щитки, 158 медичних захисних костюмів та 200 десятилітрових бутлів антисептику [5].

«ПриватБанк» виділив 1 млн євро на поставку українським лікарням 28 апаратів штучної вентиляції легенів (далі – ШВЛ) та іншого необхідного обладнання [6].

Корпорація АТБ виділила 100 млн грн на надання близько 580 тисяч безкоштовних наборів з продуктами і товарами повсякденного споживання для представників соціально незахищених верств населення. Близько 10 млн. грн. компанія виділила на придбання

медичного діагностичного обладнання, 12 комплектів із якого отримають регіональні медичні установи [7].

Група DCH виділила 2,8 млн доларів. 850 спрямували на закупівлю 100 тисяч ПЛР-тестів, за 1,15 млн доларів придбано 50 апаратів ШВЛ у німецького виробника медтехніки [8].

Агрохолдинг «Укрлендфармінг» забезпечує апаратами штучної вентиляції легень, засобами дезінфекції та індивідуального захисту лікарів, центри екстреної медичної допомоги та лікарні в регіонах, де працюють підприємства одного з найбільших в Україні агрохолдингу. Так, компанія «Прикарпаття» придбала засоби для дезінфекції та захисту медперсоналу на Івано-Франківщині, а «Агро-Край» у Гадячі передав місцевій лікарні лабораторне обладнання. Загалом, на подолання пандемії коронавірусу медзакладам у 19 регіонах країни «Укрлендфармінг» виділить 20 млн гривень [9].

«Епіцентр» щомісяця виділятиме 1% від обороту, це близько 40-50 млн грн. Зараз вже виділено 150 млн. грн, на них замовили 150 апаратів ШВЛ, різне медобладнання. 28 млн. грн.. спрямовані до фонду «Корпорація монстрів», 100 тис. масок передали Олександрівської клінічної лікарні в Києві. Компанія взяла кураторство над Хмельницькою областю, забезпечує медустанови необхідним обладнанням і засобами захисту [10].

Національна мережа супермаркетів «Сільпо» виділила 100 млн. грн. на закупівлю обладнання для лікарень та засобів захисту медиків. На частину коштів уже закуплено 12 апаратів ШВЛ швейцарського виробництва. Після надходження в Україну це обладнання направлять в лікарні Київської, Вінницької, Кіровоградської, Чернівецької та Івано-Франківської областей.

Телеком-оператор «Vodafone Ukraine» виділив 33 млн. грн. 28 млн. грн. з них – кошти компанії-власника «Vodafone Україна» – Neqsol Holding. На ці гроші вже купили 5 апаратів ШВЛ, інші направлять на придбання систем тестування та захисту для медиків. Обладнання передаватиметься лікарням у Львові, Харкові, Житомирі та Луцьку [11].

Українська ІТ-компанія «SoftServe» пожертвує 10 млн. грн. у корпоративний благодійний фонд «Відкриті очі». Гроші спрямують на медтехніку, ліки та інші необхідні матеріали [12].

Фінтех-компанія «LeoGaming», яка обробляє платежі по онлайн-іграм в Україні, виділила 2,8 млн. грн. на закупівлю апаратів «штучних легенів» (ЕКМО або екстракорпоральної мембранної оксигенації). Проект здійснювали співзасновник «Монобанк» Олег Гороховський, та компанії «СЕО LeoGaming» Альона Дегрік-Шевцова і Володимир Яценко. Апарати вже передали директору Дніпровської міської клінічної лікарні. Крім того, співробітники компанії зібрали більше 100 000 грн і замовили 200 комплектів багаторазових захисних костюмів і масок для Хотинської міської лікарні в Чернівецькій області [8].

Кондитерська корпорація Roshen повідомила про закупівлю 10 тис. комплектів костюмів індивідуального захисту для медпрацівників [13].

Служба таксі «Volt» за домовленістю з Міністерством інфраструктури почала надавати допомогу медпрацівникам Львова та Києва. Тепер лікарі зможуть проїхати безкоштовно на роботу та додому [14]. Ця програма здійснюється за підтримки МОЗ України, адміністрацій Києва та Львова, спільно з міськими лікувальними установами, що надають допомогу при захворюванні вірусом COVID-19. Також, поряд із «Volt», у програмі беруть участь інші сервіси з транспортних перевезень. Всього, заплановано близько 50 000 поїздок. Фактично всі вони будуть оплачені соціально відповідальними компаніями, і «СК УНІКА» – в їх числі.

Фонд Ріната Ахметова передав Міністерству охорони здоров'я України 300 000 експрес-тестів для діагностування COVID-19. Це внесок до Стабілізаційного фонду, створеного Президентом для боротьби з коронавірусом. Ще буде придбано понад 200 апаратів ШВЛ та інше обладнання [15].

Компанія «ALFA Smart Agro» виділила понад 5 млн. грн. на закупівлю медичного обладнання для Білоцерківської міської лікарні №3 та засобів індивідуального захисту для медпрацівників м. Біла Церква, де знаходяться виробничі потужності компанії. Компанія передала лікарні цифровий палатний (мобільний) рентгенівський апарат Cybermobil Plus 30, із пристроєм цифрової рентгенографії Fige CR20 та цифровим плівковим принтером ІМАХ 250. Вже закуплено та очікує доставки найближчим часом три апарати ШВЛ високого класу VG70 та три монітори пацієнта з функцією капнографії [16].

Щодо корпоративної соціальної відповідальності в Одеському регіоні, то ситуація виглядає таким чином:

Одеські термінали «ТІС», зерновий термінал «Neptune» і буксирна компанія «P&O Maritime Ukraine» сукупно перерахували до національного фонду по боротьбі з коронавірусом 46,4 млн. грн. Станом на 1 квітня цього року термінали «ТІС» уже перерахували в Нацфонд близько 32,9 млн. грн, зерновий термінал «Neptune» – 6,8 млн. грн, а буксирний оператор «P&O Maritime Ukraine» – 6,8 млн. грн. Перераховані гроші будуть спрямовані на закупівлю обладнання для лікарень по всій Україні, а також індивідуальних засобів захисту для медиків [17]. Одеський благодійний фонд «Корпорація монстрів» з 17.03.2020 р. зібрав понад 302 млн. грн., які сплачено за апаратуру, медикаменти та засоби індивідуального захисту. Фондом підтримуються лікарні та швидкі міста Одеси та Одеського регіону [18].

Треба зазначити, що світова наукова та політична спільнота наголошує на першочерговій значимості індивідуальної соціальної відповідальності у боротьбі з пандемією, викликаною поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, шляхом самоізоляції, індивідуальної гігієни та використанні засобів індивідуального захисту. Заклик Королеви Великої Британії Єлизавети II, яка у своєму спеціальному зверненні до нації і країн Співдружності підкреслила важливість самодисципліни і рішучості під час пандемії корона вірусу є актуальним для кожної країни. «Такі риси, як самодисципліна, спокійна життєстверджуюча рішучість і співчуття до ближнього, як і раніше є основними в нашій країні», – підкреслила королева Єлизавета [19].

З огляду на вищевикладене, можна зробити висновок, що суспільство сплотилося в боротьбі з цим суспільно-політичним викликом, який уже порівнюють з Великою депресією та Другою світовою війною, а соціальну відповідальність на всіх рівнях можна назвати ключем до перемоги.

#### Література:

1. Дерлюк О, Бондарчук В. Коронавірус vs бізнес: чому недостатньо вжитих антикризових кроків Текст з екрану Режим доступу /<https://mind.ua/openmind/20209075-koronavirus-vs-biznes-chomu-nedostatno-vzhitih-antikrizovih-krokiv>
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19) Закон України № 530-ІХ від 17 березня 2020 року (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 16, ст.100)/ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-IX>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) Закон України № 533-ІХ від 17 березні 2020 року)/Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 17, ст.106)/ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-IX>
4. Деякі питання підвищення пенсійних виплат і надання соціальної підтримки окремим категоріям населення у 2020 році Постанова Кабінету Міністрів № 251 від )/ <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-pidvishchennya-pensijnih-viplat-i-nadannya-socialnoyi-pidtrimki-okremim-kategoriyam-naselennya-u-2020-roci-i010420-251>

5. «Нова пошта» виділяє 25 млн. гривень на купівлю обладнання та матеріалів для лікарень / <https://novaposhta.ua/news/rubric/2/id/6779>
6. Победить коронавірус: бизнес и финансовый сектор инвестируют деньги в здоровье людей / <https://minfin.com.ua/2020/04/10/43271827/>
7. Мережа АТБ виділила 100 млн грн на продукти незаможним. Стало відомо, хто і що отримає / <https://glavcom.ua/news/merezha-atb-vidilila-100-mln-grn-na-produkti-nezamozhnim-stalo-vidomo-hto-i-shcho-otrimaje-670989.html>
8. Український бізнес проти коронавірусу: хто й чим допомагає / [https://24tv.ua/ukrayinskiy\\_biznes\\_prot\\_i\\_koronavirusu\\_hto\\_y\\_chim\\_dopomagaye\\_n1309641](https://24tv.ua/ukrayinskiy_biznes_prot_i_koronavirusu_hto_y_chim_dopomagaye_n1309641)
9. Агрохолдинг "Укрлендфармінг" допомагає місцевим лікарням подолати корона вірус / <http://fru.ua/ua/media-center/news/together/agrokholding-ukrlendfarming-dopomagaе-mistsevim-likarnyam-podolati-koronavirus>
10. Закупівля апаратів ШВЛ та збір коштів: як бізнес допомагає боротися з COVID-19 / <https://www.epravda.com.ua/news/2020/04/1/658825/>
11. Мережа «Сільпо» виділила 100 мільйонів на боротьбу з коронавірусом / <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2909709-mereza-silpo-vidilila-100-mln-grn-na-borotbu-z-koronavirusom.html>
12. SoftServe скерує 10 млн грн на медичні потреби у боротьбі з корона вірусом / <https://eba.com.ua/softserve-skeruye-10-mln-grn-na-medychni-potreby-u-borotbi-z-koronavirusom/>
13. Roshen закупить 10 тисяч захисних костюмів для медиків / <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2900467-roshen-zakupit-10-tisac-zahisnih-kostumiv-dla-medikiv.html>
14. Мініфраструктури та Bolt запускають проєкт для перевезення медиків / <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2901181-mininfrastrukturi-ta-bolt-zapuskaut-proekt-dla-perevezenna-medikiv.html>
15. Фонд Ріната Ахметова привіз до України 300 000 експрес-тестів на корона вірус / <https://www.zaporizhstal.com/novini-gumanitarnogo-shtabu/fond-rinata-ahmetova-priviz-do-ukraini-300-000-ekspres-testiv-na-koronavirus/>
16. Компанія ALFA Smart Agro виділила понад 5 млн грн на боротьбу з корона вірусом / [https://alfasmartagro.com/about/news/kompaniya\\_alfa\\_smart\\_agro\\_vidilila\\_ponad\\_5 mln\\_grn\\_na\\_borotbu\\_z\\_koronavirusom/](https://alfasmartagro.com/about/news/kompaniya_alfa_smart_agro_vidilila_ponad_5 mln_grn_na_borotbu_z_koronavirusom/)
17. TIS, зерновой терминал Neptune и буксирный оператор P&O Maritime Ukraine перечислили 46,4 млн грн на боротьбу с коронавірусом / <https://interfax.com.ua/news/general/652128.html>
18. Благотворительный Фонд «Корпорация монстров» / <http://monstrov.org/>
19. Єлизавета II звернулася до нації / <https://firstregion.com.ua/novyny-v-sviti/yelyzaveta-ii-zvernulasya-d>